
Recommendation of the Committee of Ministers to member States on preventing and combating sexism

Unofficial translation into Slovak

Recommandation du Comité des Ministres aux États membres sur la prévention et la lutte contre le sexisme

Traduction non-officielle en slovaque

Odporúčanie výboru ministrov členským štátom k prevencii a boju proti sexizmu

© Council of Europe, original English and French versions

Text originated by, and used with the permission of, the Council of Europe. This unofficial translation is published by arrangement with the Council of Europe, but under the sole responsibility of the translator.

* * * * *

© Conseil de l'Europe, versions originales en anglais et français

Le texte original provient du Conseil de l'Europe et est utilisé avec l'accord de celui-ci. Cette traduction est réalisée avec l'autorisation du Conseil de l'Europe mais sous l'unique responsabilité du traducteur.

Odporúčanie výboru ministrov CM/Rec(2019)1 členským štátom k prevencii a boju proti sexizmu¹

(prijaté Výborom ministrov 27. marca 2019
na 1342. zasadnutí zástupcov ministrov)

Výbor ministrov, podľa podmienok stanovených v článku 15.b Štatútu Rady Európy,

pripomínajúc, že rodová rovnosť má zásadný význam z hľadiska ochrany ľudských práv, fungovania demokracie a dobrej správy vecí verejných, dodržiavania právneho štátu a podpory všeobecného blaha, zahŕňa rovnaké práva žien a mužov, dievčat a chlapcov, ako aj rovnakú viditeľnosť, oprávnenia, zodpovednosť a účasť vo všetkých sférach verejného a súkromného života a znamená rovnaký prístup k zdrojom a ich rozdelenie medzi ženami a mužmi, ako je stanovené v stratégii Rady Európy pre rodovú rovnosť na obdobie 2018 – 2023;

pripomínajúc, že diskriminácia na základe pohlavia a/alebo rodu predstavuje porušenie ľudských práv a je prekážkou uplatňovania ľudských práv a základných slobôd, ako uznal Výbor OSN pre odstránenie diskriminácie žien vo svojom všeobecnom odporúčaní č. 28 o hlavných povinnostiach zmluvných strán podľa článku 2 Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien;

pripomínajúc, že sexizmus je prejavom historicky nerovných mocenských vzťahov medzi ženami a mužmi, ktorý vedie k diskriminácii a bráni plnému rozvoju žien v spoločnosti;

berúc na vedomie, že sexizmus je rozšírený a vyskytuje sa vo všetkých odvetviach naprieč spoločnosťou;

potvrdzujúc, že sexizmus je posilnený rodovými stereotypmi, ktoré ovplyvňujú ženy a mužov, dievčatá a chlapcov, a je v rozpore s dosiahnutím rodovej rovnosti a inkluzívnych spoločností;

berúc na vedomie, že sexizmus predstavuje prekážku pre posilnenie postavenia žien a dievčat, ktoré sú neprimerane postihnuté sexistickým správaním; a ďalej berúc na vedomie, že rodové

¹ Pri prijatí tohto odporúčania a za použitia článku 10.2c rokovacieho poriadku pre zasadnutia zástupcov ministrov si zástupca Ruskej federácie vyhradil právo svojej vlády dodržiavať alebo nedodržiavať odporúčanie, najmä odsek 3 preambuly, pričom odmietol použitie výrazu „rod“, pretože ruská legislatíva pojem „rod“ neobsahuje a na medzinárodnej úrovni neexistuje všeobecne prijímaná definícia pojmu "rod".

Ruská federácia má okrem toho za to, že do pôsobnosti odporúčania nepatria intersexuálne a transsexuálne osoby.

stereotypy a inherentné predsudky formujú normy, správanie a očakávania mužov a chlapcov, a preto vedú k sexistickým činom;

súc znepokojený tým, že sexizmus je spojený s násilím páchaným na ženách a dievčatách, pričom akty „každodenného“ sexizmu sú súčasťou kontinuálneho cyklu násilia a vytvárajú atmosféru zastrašovania, strachu, diskriminácie, vylúčenia a neistoty, ktorá obmedzuje príležitosti a slobodu;

berúc na vedomie, že ženy a dievčatá môžu byť vystavené mnohonásobným a prelínajúcim sa formám diskriminácie a môžu čeliť sexizmu v kombinácii s inými normami alebo správaním, ktoré sú diskriminačné, nenávisťné alebo škodlivé;

uvedomujúc si, že sexizmus a sexistické správanie sa páchajú na individuálnej, inštitucionálnej a štrukturálnej úrovni a vyvolávajú škodlivé účinky na všetkých troch úrovniach a že by sa preto mali na všetkých úrovniach prijať opatrenia na predchádzanie a boj proti sexizmu;

pripomínajúc Dohovor Organizácie Spojených národov o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien z roku 1979 (CEDAW), ktorý požaduje, aby štáty, ktoré sú zmluvnými stranami dohovoru, prijali všetky príslušné opatrenia „k zmene spoločenských a kultúrnych zvyklostí, pokiaľ ide o správanie mužov a žien s cieľom dosiahnuť odstránenie predsudkov a zvykov a všetkých iných praktík založených na myšlienke podradenosti alebo nadradenosti niektorého z pohlaví alebo na stereotypných úlohách mužov a žien“;

majúc na pamäti ciele stanovené v Pekinskej deklarácii a Akčnej platforme, ktoré boli prijaté na štvrtej svetovej konferencii OSN o ženách (1995), a najmä na správu z Peking+20 regionálneho hodnotiaceho stretnutia pre Európu, ktoré usporiadala Európska hospodárska komisia OSN v roku 2014, ktorá uviedla, že „diskriminačné stereotypy sú stále rozšírené a ovplyvňujú vzdelávanie žien a ich účasť na ekonomike a verejnom živote“;

majúc na pamäti Agendu OSN pre udržateľný rozvoj 2030 vrátane piateho cieľa udržateľného rozvoja („Dosiahnuť rodovú rovnosť a posilniť postavenie všetkých žien a dievčat“), šestnásteho cieľa udržateľného rozvoja („Podporovať mierové a inkluzívne spoločnosti pre udržateľný rozvoj, zabezpečiť všetkým prístup ku spravodlivosti a vytvoriť efektívne, zodpovedné a inkluzívne inštitúcie na všetkých úrovniach“) a štvrtého cieľa udržateľného rozvoja („Zabezpečiť inkluzívne, spravodlivé a kvalitné vzdelávanie a podporovať celoživotné vzdelávacie príležitosti pre všetkých“), ktoré sú univerzálne použiteľné;

berúc do úvahy Dohovor Organizácie Spojených národov o právach dieťaťa (1989) a v ňom obsiahnutý zákaz diskriminácie na základe pohlavia dieťaťa alebo jeho rodiča alebo zákonného zástupcu;

pripomínajúc Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ETS č. 5) a v ňom obsiahnutý zákaz diskriminácie pri požívaní ľudských práv;

pripomínajúc, že boj proti rodovým stereotypom a sexizmu a zabezpečenie integrácie hľadiska rovnosti žien a mužov do všetkých politík a opatrení predstavujú v strategických dokumentoch a odporúčaniach Rady Európy v oblasti rodovej rovnosti prioritné ciele;

pripomínajúc, že Dohovor Rady Európy o predchádzaní násiliu na ženách a domácejmu násiliu a o boji proti nemu (CETS č. 210, Istanbulský dohovor) požaduje, aby zmluvné strany prijali „potrebné opatrenia na presadzovanie zmien sociálnych a kultúrnych vzorcov správania žien a mužov s cieľom odstránenia predsudkov, zvykov, tradícií a všetkých ostatných praktík, ktoré sú založené na myšlienke menejcennosti žien alebo na stereotypnom vnímaní rol žien a mužov“ a že Istanbulský dohovor tiež požaduje, aby zmluvné strany trestne stíhali nebezpečné prenasledovanie (*stalking*) a prijali potrebné opatrenia na zabezpečenie toho, aby sexuálne obťažovanie podliehalo trestným alebo iným právnym sankciám;

berúc do úvahy Európsku sociálnu chartu (ETS č. 35, ETS č. 163 [revidované znenie]) a jej ustanovenia o rovnakých príležitostiach, nediskriminácii a práve na dôstojnosť v práci;

pripomínajúc, že Európsky súd pre ľudské práva vo svojej judikatúre zopakoval, že pokrok v oblasti rodovej rovnosti je dnes v členských štátoch Rady Európy zásadným cieľom a že odkazy na tradície, všeobecné predpoklady alebo prevažujúce sociálne postoje sú nedostatočné odôvodnenie pre rozdiely v zaobchádzaní na základe pohlavia.

Európsky súd ďalej uviedol, že rodové stereotypy, ako je vnímanie žien ako osôb primárne zabezpečujúcich starostlivosť o deti a mužov ako primárnych živiteľov rodín, nemôžu samy o sebe odôvodniť rozdiel v zaobchádzaní;

pripomínajúc nasledujúce odporúčania Výboru ministrov členskými štátom:

CM/Rec(2007)13 o uplatňovaní rodového hľadiska pri vzdelávaní; CM/Rec(2007)17 o štandardoch a mechanizmoch rodovej rovnosti; CM/Rec(2013)1 o rodovej rovnosti a médiách; a CM/Rec(2017)9 o rodovej rovnosti v audiovizuálnom sektore;

s odkazom na Všeobecné odporúčanie politiky č. 15 o boji proti nenávisťným prejavom, ktoré prijala Európska komisia proti rasizmu a intolerancii (ECRI) v decembri 2015 a ktoré zahŕňa sexistické nenávisťné výroky;

berúc do úvahy Stratéziu Rady Európy pre práva dieťaťa (na obdobie 2016 – 2021), ktorá zdôrazňuje potrebu bojovať proti diskriminácii a násiliu, najmä sexuálnemu násiliu, a potrebu presadzovať rovnosť dievčat a chlapcov, a to vrátane pokračujúceho riešenia stereotypov, sexizmu a nadmernej sexualizácie, najmä v oznamovacích prostriedkoch a vzdelávaní;

berúc do úvahy Stratéziu Rady Európy pre správu internetu na obdobie 2016 – 2019 a jej výzvu na monitorovanie opatrení na ochranu všetkých, najmä žien a detí, pred zneužívaním na internete vrátane kybernetického prenasledovania, sexizmu a hrozieb sexuálneho násillia;

pripomínajúc uznesenia Parlamentného zhromaždenia Rady Európy 2119 (2016), 2144 (2017) a 2177 (2017) o „boji proti nadmernej sexualizácii detí“, „ukončení kybernetickej diskriminácie a nenávisti na internete“ a o „ukončení sexuálneho násillia a obťažovania žien vo verejnom priestore“;

vychádzajúc z výsledkov vykonávania vyššie uvedených nástrojov a dokumentov na medzinárodnej, vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni vrátane dosiahnutých výsledkov a výziev;

uvedomujúc si, že napriek existencii noriem na medzinárodnej, vnútroštátnej a regionálnej úrovni, ktoré zaručujú zásadu rodovej rovnosti, stále pretrvávajú rozdiel medzi normami a praxou, medzi rodovou rovnosťou *de jure* a *de facto*

uznávajúc, že výskyt rôznych prejavov sexizmu je úzko spojený s pretrvávajúcimi ťažkosťami pri dosahovaní rodovej rovnosti, a s úmyslom pristupovať k sexizmu ako ku kritickej príčine a dôsledku rodovej nerovnosti;

berúc na vedomie, že neexistuje medzinárodne dohodnutá definícia „sexizmu“ a osobitný právny nástroj na jeho riešenie;

s cieľom vytvoriť Európu bez sexizmu a jeho prejavov,

odporúča, aby vlády členských štátov:

1. prijali opatrenia na predchádzanie a boj proti sexizmu a jeho prejavom vo verejnej i súkromnej sfére a vyzvali príslušné zainteresované strany na vykonávanie príslušných právnych predpisov, politík a programov, a to na základe definície a usmernení pripojených k tomuto odporúčaniu;
2. monitorovali pokrok dosiahnutý pri vykonávaní tohto odporúčania a informovali príslušný riadiaci výbor (príslušné riadiace výbory) Rady Európy o prijatých opatreniach a dosiahnutom pokroku v tejto oblasti;
3. zabezpečili, aby toto odporúčanie vrátane jeho dodatku bolo preložené a distribuované (v prístupných formátoch) príslušným orgánom a zainteresovaným stranám.

Dodatok k odporúčaniu CM/Rec(2019)1

Usmernenia na prevenciu a boj proti sexizmu: vykonávacie opatrenia

Definícia

Na účely tohto odporúčania sa pod sexizmom rozumie:

akýkoľvek čin, gesto, vizuálne vyjadrenie, ústne alebo písané slovné vyjadrenia, postup alebo správanie založené na myšlienke, že osoba alebo skupina osôb má v dôsledku svojho pohlavia podradné postavenie, vyskytujúce sa vo verejnej alebo súkromnej sfére, či už online alebo offline, ktorých účelom alebo výsledkom je:

- i. porušovanie prirodzenej dôstojnosti alebo práv osoby alebo skupiny osôb; alebo
- ii. fyzická, sexuálna, psychická alebo sociálno-ekonomická ujma alebo utrpenie osoby alebo skupiny osôb; alebo
- iii. vytvorenie zastrašujúceho, nepriateľského, degradujúceho, ponižujúceho alebo urážlivého prostredia; alebo
- iv. vytvorenie prekážky pre autonómiu a plné uplatňovanie ľudských práv zo strany osoby alebo skupiny osôb; alebo
- v. zachovanie a posilňovanie rodových stereotypov.²

Súvislosti

Potreba riešiť sexizmus, sexistické normy a správanie a sexistické slovné prejavy vyplýva z mnohých medzinárodných a regionálnych nástrojov. Dohovor Rady Európy o predchádzaní násilliu na ženách a domácejmu násilliu a o boji proti nemu (CETS č. 210, Istanbulský dohovor) a Dohovor Organizácie Spojených národov o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW) uznávajú súvislosť medzi rodovými stereotypmi, rodovou nerovnosťou, sexizmom a násillím voči ženám a dievčatám. Na jednom konci stoja akty „každodenného“ sexizmu v podobe zdanlivo bezvýznamného či zanedbateľného sexistického správania, poznámok a žartov.

Tieto činy sú však často ponižujúce a prispievajú k sociálnemu prostrediu, v ktorom sú ženy ponižované, ich sebaúcta je znižovaná a ich aktivity a voľby sú obmedzované, a to aj v zamestnaní, v súkromnej, verejnej alebo online sfére. Sexistické správanie, napríklad sexistické nenávistné

² „Rodové stereotypy sú z predsudkov vychádzajúce sociálne a kultúrne vzorce alebo názory, ktoré ženám a mužom priradujú charakteristiky a roly definované a vymedzené ich pohlavím.

Rodové stereotypy predstavujú vážnu prekážku dosiahnutia skutočnej rodovej rovnosti a prispieva k diskriminácii na základe rodu. Tieto stereotypy môžu obmedziť rozvoj prirodzených talentov a schopností dievčat a chlapcov, žien a mužov, ich vzdelávacie a profesionálne preferencie a skúsenosti, ako aj životné príležitosti všeobecne.“

(Stratégia rodovej rovnosti Rady Európy na obdobie 2018 – 2023, strategický cieľ 1)

prejavu, môže eskalovať alebo vyvolávať zjavne urážlivé a ohrozujúce činy vrátane sexuálneho zneužívania alebo násilia, znásilnenia alebo činov, ktoré môžu mať za následok aj smrť. K ďalším dôsledkom môže patriť strata prostriedkov, sebapoškodzovanie alebo samovražda. Riešenie problému sexizmu je teda súčasťou pozitívneho záväzku štátov zaručiť ochranu ľudských práv, rodovú rovnosť a predchádzať násiliu na ženách a dievčatách v súlade s medzinárodným právom v oblasti ľudských práv a pre štáty, ktoré sú zmluvnými stranami dohovoru, v súlade s Istanbulským dohovorom.

Sexizmus a sexistické správanie majú za následok fyzickú, sexuálnu, psychickú alebo sociálno-ekonomickú ujmu a na rôzne skupiny obyvateľstva majú rozdielny vplyv. Týmto správaním sú neprimerane postihnuté ženy a dievčatá. Sexizmus a sexistické správanie predstavujú prekážku pre posilnenie postavenia a pokrok žien a dievčat; odstránenie sexizmu a sexistického správanie by bolo v prospech všetkých: žien, dievčat, mužov aj chlapcov.

Sexizmus a sexistické správanie sa vyskytujú naprieč celým spektrom ľudskej činnosti, vrátane kybernetického priestoru (internetu a sociálnych médií). Môžu byť pociťované individuálne alebo kolektívne osobou alebo skupinou osôb, a to aj v prípade, že daný jednotlivec alebo skupina nie sú ich priamym cieľom, napríklad prostredníctvom sexistického reklamy alebo zverejňovania obrázkov nahých žien na pracovisku. Tri úrovne pretrvávania a pociťovania sexizmu sú nasledujúce: individuálne, inštitucionálne (napr. rodinné, pracovné alebo vzdelávacie prostredie) a štrukturálne (napríklad prostredníctvom spoločenských rodových nerovností, sociálnych noriem a správania). Sexizmus je zamlčováný, ak jednotlivci a skupiny sexistického správanie neoznámia alebo nepodajú sťažnosť zo strachu z toho, že nebudú braní vážne, že budú ostrakizovaní alebo dokonca braní na zodpovednosť.

Internet ponúkol nový rozmer pre vyjadrenie a šírenie sexizmu, najmä sexistických nenávisťných prejavov, voči rozsiahlej cieľovej skupine, hoci korene sexizmu nespočívajú v technológii, ale v pretrvávajúcich rodových nerovnostiach. Okrem toho sociálne javy, ako je napríklad kampaň #MeToo, a séria krokov a politických opatrení, ktoré táto kampaň (od roku 2017) spustila v rôznych častiach sveta, a to vrátane členských štátov Rady Európy, pomohli upozorniť na všadeprítomnosť sexizmu a na potrebu dôraznejších opatrení na jeho potlačanie.

Sexizmus a sexistické správanie majú korene v rodových stereotypoch a tieto stereotypy posilňujú. Európsky súd pre ľudské práva sa domnieva, že „hlavný problém stereotypizácie určitej skupiny v spoločnosti spočíva v tom, že bráni individualizovanému posúdeniu schopností a potrieb takýchto osôb“.³ Rodové stereotypy posilňujú nerovné štruktúry sociálnych síl a negatívne ovplyvňujú rozdeľovanie zdrojov medzi ženami a mužmi. Ide napríklad o pretrvávajúce rozdiely v odmeňovaní žien a mužov a rozdiely v dôchodkoch v členských štátoch. Rodové

³ Carvalho Pinto de Sousa Morais v. Portugalsko, sťažnosť č. 17484/15, rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva z 25. júla 2017, bod 46.

stereotypy sú teda sociálnymi konštruktmi „príslušných“ rolí žien a mužov, ktoré sú determinované kultúrnymi predsudkami, zvyklosťami, tradíciami a v mnohých prípadoch výkladom náboženských presvedčení a praktík. Ženy, ktoré spochybňujú to, čo je považované za ich „správne“ miesto v spoločnosti, alebo sa od tohto prístupu odchyľujú, sa môžu stretnúť so sexizmom a mizogýniou, a rovnako tak môžu byť konfrontovaní so sexizmom aj muži, ktorí spochybňujú dominantné vnímanie mužnosti.

Intersekcionalita, situačná zraniteľnosť a priťažujúce okolnosti

Ženy a muži môžu byť konfrontovaní s rôznymi a intersekcionalnými formami sexizmu založenými na rade ďalších faktorov vrátane, ale nielen, etnického pôvodu, menšinového alebo domorodého postavenia, veku, náboženstva, statusu utečenca alebo migranta, zdravotného postihnutia, rodinného stavu, sociálneho pôvodu, rodovej identity, sexuálnej orientácie alebo sexuality. Môžu sa ocitnúť v zraniteľnejších situáciách alebo môžu byť cieľom rôznych aktov sexizmu v rôznych prostrediach, napríklad mladé ženy a ženy, ktoré pôsobia v prevažne mužskom prostredí, napríklad v oblasti obchodu, financií, armády alebo politiky. Špecifickým terčom sexizmu sú aj ženy v postavení spojenom s mocou alebo autoritou, vrátane verejne známych osobností, pretože sú vnímané tak, že sa odchyľujú od spoločenských rodových noriem, ktoré ženy vylučujú z verejných alebo mocenských sfér. Ďalším alebo rozšíreným výzvam z hľadiska sexizmu môžu čeliť aj intersexuálne a transsexuálne osoby.

Niektoré okolnosti môžu zvýšiť závažnosť alebo dosah sexistického správania alebo môžu ovplyvniť schopnosť obete reagovať. Takéto priťažujúce okolnosti existujú v prípade, že k sexistickému správaniu alebo verbálnym prejavom dochádza v hierarchickom alebo závislom vzťahu, najmä v práci, vo vzdelávacom alebo zdravotníckom prostredí, v rámci (verejných) služieb alebo v rámci obchodných vzťahov. Sexizmus má mimoriadne škodlivé dôsledky, ak je jeho pôvodca v postavení spojenom s mocou, autoritou alebo vplyvom, napríklad ak ide o mienkotvornú osobnosť, vedúcu osobu v politike alebo v podnikaní. Ďalší priťažujúci faktor existuje v prípade, že dosah alebo potenciálny dosah sexistických prejavov alebo činov je veľmi rozsiahly, vrátane prenosových prostriedkov šírenia, využívania sociálnych alebo mainstreamových médií a mierou opakovania.

I. Všeobecné nástroje a opatrenia na riešenie sexizmu

Hlavným účelom opatrení na prevenciu a boj proti sexizmu je vyvolať behaviorálne a kultúrne zmeny na individuálnej, inštitucionálnej a štrukturálnej úrovni.

Nástroje prevencie sexizmu a boja proti nemu môžu okrem plánov, politik a programov zahŕňať aj nástroje legislatívnej, výkonnej a správnej moci, rozpočtové a regulačné nástroje. Štáty by si mali vybrať tie nástroje, ktoré najlepšie zodpovedajú ich vlastným podmienkam a cieľu konkrétneho opatrenia. Riešenie nevedomých predsudkov na jednej strane a úmyselného

sexistického správania na strane druhej vyžaduje rôzne nástroje. Prvá oblasť môže byť riešená prostredníctvom zvyšovania povedomia, školenia a vzdelávanie, zatiaľ čo na odstránenie úmyselného a pretrvávajúcej sexistického správania a sexistických nenávistných výrokov sú potrebné dôraznejšie opatrenia. K dôležitým možnostiam, ktoré je potrebné zvážiť, patrí legislatíva zaoberajúca sa sexizmom, a to vrátane definícií; používateľská príručka a informácie o možnostiach nápravných opatrení a odškodnenia obetí a o rizikách a dôsledkoch pre páchateľa.⁴

Štáty by mali využiť existujúce nástroje a zabezpečiť ich účinné vykonávanie alebo by mali sprístupniť nové nástroje na prevenciu sexistického správania a ochranu pred ním a v prípade potreby trestne stíhať a trestať páchateľov a zabezpečiť odškodnenie obetí.

Vlády členských štátov sa vyzývajú, aby preskúmali nasledujúce opatrenia na podporu vykonávania tohto odporúčania.

I.A. Právne predpisy a politiky

I.A.1. Zvážiť legislatívnu reformu, ktorá odsudzuje sexizmus a ktorá definuje a kriminalizuje sexistické nenávistné výroky.

I.A.2. Pri navrhovaní právnych predpisov a opatrení v oblasti boja proti sexizmu je potrebné uznať a zohľadniť intersekcionalne faktory, rozdiely medzi ženami, situačnú zraniteľnosť a prítiažujúce okolnosti.

I.A.3. Zabezpečiť rozvoj a investície do komplexnej verejnej infraštruktúry, ktorá slúži ako platforma na posilnenie postavenia žien a rodovej rovnosti, a vypracovať politický rámec na odstránenie sexizmu a rodových diskriminačných stereotypov, a to s jasnými cieľmi, referenčnými hodnotami, lehotami, ukazovateľmi pokroku a výsledkov a s mechanizmom monitorovania a vyhodnocovania na posúdenie vplyvu prijatých opatrení.

I.A.4. Podporovať účasť občianskej spoločnosti, najmä ženských mimovládnych organizácií, náboženských a komunitných lídrov a líderiek, profesionálnych právnických a sudcovských organizácií a odborových zväzov, pri vytváraní politických a právnych rámcov zameraných na boj proti sexizmu s cieľom povzbudiť spoluprácu a zabezpečiť zapojenie uvedených subjektov do realizácie týchto opatrení.

I.A.5. Uznávať, povzbudzovať a na všetkých úrovniach podporovať činnosť príslušných organizácií občianskej spoločnosti, najmä ženských mimovládnych organizácií, ktoré sú činné v boji proti

⁴ Napríklad príručka „Anti-Sexisme – Mode d’emploi“, Institut pour l’égalité de femmes et des hommes, Belgicko, dostupná vo francúzštine na stránke http://igvm-iefh.belgium.be/sites/default/files/downloads/79%20-%20Anti-sexisme%20mode%20emploi_FR.pdf

sexizmu vo všetkých oblastiach (najmä uvedených v časti III), a nadviazať s týmito organizáciami účinnú spoluprácu.

I.A.6. Povzbudzovať príslušné verejné orgány a služby, napríklad úrad verejného ochrancu práv, komisie pre rovnosť, legislatívne zhromaždenia, vnútroštátne inštitúcie pre ľudské práva, verejné podniky, orgány pre riešenie sťažností, aby v súlade s komplexnou politikou odstraňovania sexizmu vypracovali a vykonávali kódexy správania alebo pokyny týkajúce sa sexizmu, a zabezpečiť pre tieto činnosti primerané zdroje.

I.A.7. Zvážiť vymenovanie orgánu pre rodovú rovnosť alebo inej oficiálnej inštitúcie, ktorá by zodpovedala za monitorovanie a vyhodnocovanie politik a opatrení na odstránenie sexizmu vo verejnom a súkromnom živote. Týmto orgánom by mala byť priznaná potrebná právomoc a poskytnuté zdroje na plnenie týchto úloh.

I.A.8. Zabezpečiť primerané opravné prostriedky pre obeť sexistického správania.

I.A.9. Zaviesť vzdelávacie programy pre osoby, ktoré pracujú s obeťami a páchatelmi rodovo podmienených a sexuálnych trestných činov.

I.A.10. Zvážiť uloženie iných ako trestných sankcií, napríklad odňatie finančných a iných foriem podpory verejným orgánom alebo iným organizáciám, ktoré neodsúdia sexizmus a sexistické správanie, najmä sexistické nenávisťné výroky.

I.B. Opatrenia na zvyšovanie povedomia

I.B.1. Podporovať urýchlené reakcie zo strany verejných činiteľov a činiteliek, najmä politikov a političiek, náboženských, hospodárskych a komunitných vedúcich predstaviteľov a predstaviteľiek, a ďalších osobností schopných formovať verejnú mienku, odsúdiť sexizmus a sexistické správanie a pozitívne posilňovať hodnoty rodovej rovnosti.

I.B.2. Inicovať, podporovať a financovať výskum, vrátane kolaboratívneho výskumu naprieč členskými štátmi, ktorý poskytne systematické a podľa pohlavia a veku členené údaje o výskyte a negatívnom vplyve sexizmu a o jeho prejavoch, vrátane údajov o sexizme a sexuálnom obťažovaní na pracovisku, sexistických nenávisťných výrokoch, obeťoch, páchateloch, prostriedkoch prenosu, médiách a reakciách verejnosti. Pravidelne tieto údaje distribuovať príslušným verejným orgánom, vzdelávacím inštitúciám a verejnosti.

I.B.3. Vyčleniť zdroje na financovanie účinných komunikačných a povedomie zvyšujúcich kampaní o súvislostiach medzi sexizmom a násilím na ženách a dievčatách a na financovanie organizácií na podporu obetí.

I.B.4. Navrhovať, vykonávať a propagovať pravidelné celoštátne iniciatívy na zvyšovanie povedomia na všetkých úrovniach realizované prostredníctvom najrôznejších médií (napríklad

vypracovanie príručiek, pokynov, videoklipov dostupných na internete a v mainstreamových médiách, zavedenie národného dňa proti sexizmu, zriaďovanie múzeí na oslavu rodovej rovnosti a práv žien). Tieto iniciatívy by sa mali zamerať na zvyšovanie povedomia a porozumenia širokej verejnosti, najmä rodičov, pokiaľ ide o rôzne formy sexizmu vrátane javov, ako je „mansplaining“⁵, spôsoby, ako týmto formám sexizmu predchádzať a reagovať na ne, a na ujmu, ktorú spôsobujú osobám a celej spoločnosti, vrátane dievčat a chlapcov.

I.B.5. Zabezpečiť návrh a implementáciu individuálne prispôbeného priebežného vzdelávania a odbornej prípravy pre pedagógov a pedagogičky vo všetkých oblastiach a na všetkých stupňoch vzdelávania, vrátane vzdelávacích zariadení, pre pracovníkov a pracovníčky v oblasti ľudských zdrojov vo verejnom a súkromnom sektore a v inštitúciách odbornej prípravy (napríklad pre pracovníkov a pracovníčky v médiách, vojenských, zdravotníckych, právnych a účtovných odborníkov a odborníček, pre školy manažmentu a obchodné školy), ktoré sa zamerajú na otázky rodovej rovnosti, význam rodových stereotypov, na to, ako rozpoznať a riešiť sexizmus, predsudky a predpojatosť a ako spochybňovať stereotypy.

I.B.6. Zabezpečiť posúdenie učebníc, vzdelávacích materiálov a vyučovacích metód používaných u žiakov a žiačok všetkých vekových skupín a vo všetkých formách vzdelávania a odbornej prípravy (počnúc predškolským vzdelávaním) z hľadiska sexistického jazyka, ilustrácií a rodových stereotypov a revidovať ich tak, aby aktívne presadzovali rodovú rovnosť.⁶

I.B.7. Presadzovať hľadisko rodovej rovnosti, ako aj rozvoj kritického myslenia pre boj proti sexizmu v obsahu, jazyku a stvárnení hračiek, komiksov, kníh, televíznych a video hier a ďalších hier, online obsahu a filmov vrátane pornografie, ktoré formujú postoje, správanie a identitu dievčat a chlapcov.

I.B.8. Presadzovať a vykonávať pravidelné osvetové kampane zamerané na výklad atribútov ženskosti a mužskosti a na to, čo znamená byť ženou/dievčaťom a mužom/chlapcom v súčasnej spoločnosti, napríklad prostredníctvom médií, bezplatných verejných prednášok a diskusií.

I.B.9. Podporovať spoluprácu medzi odborníkmi a odborníčkami (napríklad novinármi a novinárkami, pedagógmi a pedagogičkami, pracovníkmi a pracovníčkami orgánov činných v trestnom konaní) a organizáciami občianskej spoločnosti s cieľom určiť a zdieľať osvedčené postupy v oblasti prevencie a boja proti sexizmu.

⁵ *Mansplain* (sloveso, neformálne):

(z anglického „*man*“-muž a „*explain*“-vysvetľovať) vysvetľovať niečo žene spôsobom, ktorý sa považuje za nadradený, povýšenecký, nadmerne sebavedomý, príliš zjednodušený alebo ktorý predpokladá, že druhá osoba nemá o danej téme žiadnu vedomosť.

⁶ Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, čl. 10 písm. c požaduje odstránenie „všetkých stereotypných koncepcií úlohy mužov a žien na všetkých úrovniach a vo všetkých formách vzdelávania ... a najmä revíziou učebníc a školských programov a prispôbením vyučovacích metód“.

I.B.10. Vytvoriť pre všetkých, najmä pre mladých ľudí prístupné štruktúry, ktoré im poskytnú odborné poradenstvo, pokiaľ ide o spôsoby ako predchádzať sexizmu, bojovať proti nemu a reagovať naň.

II. Špecifické nástroje a opatrenia na riešenie sexizmu a sexistického správania v cieľových oblastiach

V niektorých oblastiach činností je obzvlášť vysoká pravdepodobnosť výskytu sexistických činov alebo špecifických foriem sexistického správania; je preto dôležité okrem všeobecne platných odporúčaných opatrení a nástrojov uvedených v predchádzajúcej časti prijať v týchto oblastiach ciele opatrenia na prevenciu a potlačanie sexizmu.

II.A. Jazyk a komunikácia

Jazyk a komunikácia sú základnými prvkami rodovej rovnosti a „nesmú posväcovať hegemonnú maskulinitu“.⁷ Nestereotypná komunikácia je dobrou metódou ako vzdelávať, zvyšovať povedomie a predchádzať sexistickému správaniu. Zahŕňa odstránenie sexistických výrazov, používanie ženských a mužských či rodovo neutrálnych foriem oslovení, používanie ženských a mužských alebo rodovo neutrálnych foriem jazyka pri oslovovaní skupiny, diverzifikáciu zastúpenia žien a mužov a zabezpečenie rovnosti vo vizuálnom a inom zobrazení.

Vlády členských štátov sa vyzývajú, aby zvažili tieto opatrenia:

II.A.1. Znovu potvrdiť a vykonať príslušné už existujúce odporúčania Výboru ministrov Rady Európy členským štátom, vrátane odporúčania č. R (90) 4 o odstránení sexizmu z jazyka, a odporúčanie CM/Rec(2007)17 o štandardoch a mechanizmoch rodovej rovnosti, ktoré zdôrazňuje, že „opatrenia členských štátov musia byť zamerané na podporu používania nesexistického jazyka vo všetkých odvetviach, najmä vo verejnom sektore“.

II.A.2. Vykonávať systematické preskúmania všetkých zákonov, predpisov, politík atď. z hľadiska sexistického jazyka a využívania rodovo zaťažených predpokladov a stereotypov s cieľom nahradiť ich rodovo citlivou terminológiou.

Osvedčené postupy zahŕňajú prípravu praktických príručiek pre jazyk a komunikáciu, ktoré nie sú sexistické a neobsahujú rodové stereotypy a sú vhodné na použitie v dokumentoch verejnej správy.

⁷ Odporúčanie Výboru ministrov [Rec\(2003\)3](#) o vyváženej účasti žien a mužov na politickom a verejnom rozhodovaní, dôvodová správa.

II.B. Internet, sociálne médiá a online sexistické nenávistné prejavy

Online sexizmus sa rozširuje v celej Európe a neúmerne postihuje ženy – najmä mladé ženy a dievčatá, novinárky, političky, verejne činné osoby a obhajkyne ľudských práv žien. Jeden aspekt online sexizmu spočíva v negatívnych komentároch k vyjadrovaným názorom alebo stanoviskám. Zatiaľ čo útoky na mužov sú častejšie založené na ich profesijných názoroch alebo kompetenciách, ženy sú s väčšou pravdepodobnosťou vystavené sexistickému a sexualizovanému zneužívaniu a urážkam, ktorých extrémnosť môže zvyšovať internetom ponúkaná anonymita. Online útoky nielenže ovplyvňujú dôstojnosť žien, ale môžu tiež brániť ženám, a to aj na pracovisku, vyjadrovať svoje názory a môžu mať za následok ich vytlačenie z online priestoru, čo ohrozuje právo na slobodu prejavu a názoru v demokratickej spoločnosti, obmedzuje profesijné príležitosti a posilňuje deficit rodovej demokracie. Ďalším aspektom je, že digitálna doba prehĺbila drobnohľad, ktorému sú vystavené ženské telá, ich slovné prejavy a aktivizmus. Sexistické zneužívanie sociálnych médií (napríklad zverejňovanie intímnych vizuálnych materiálov bez súhlasu zobrazených osôb) je navyše formou násillia, ktorú je potrebné riešiť.

Internet a sociálne médiá sú prostriedkom slobody prejavu a presadzovania rodovej rovnosti, ale zároveň tiež umožňujú páchatelom vyjadrovať hanlivé myšlienky a zapojiť sa do urážlivého správania. Zatiaľ čo rasistické nenávistné prejavy sú uznávané ako prejav, ktorý je v rozpore s európskymi a medzinárodnými normami v oblasti ľudských práv, pre sexistické alebo mizogýnne nenávistné prejavy to často neplatí, pričom súčasné politiky a právne predpisy na všetkých úrovniach nie sú schopné tento problém adekvátne riešiť. Členské štáty sa preto nabádajú k tomu, aby prevzali zodpovednosť za boj proti nenávistným výrokom a zabezpečili, aby sa z hľadiska uplatnenia trestných sankcií na sexistické nenávistné prejavy vzťahovali rovnaké pravidlá, aké sa týkajú rasistických nenávistných prejavov.

Špecifické výzvy vo vzťahu k rodovej rovnosti a rodovým stereotypom predstavuje aj umelá inteligencia. Využitie algoritmov môže prenášať a posilňovať existujúce rodové stereotypy, a preto môže prispieť k udržiavaniu sexizmu.

Vlády členských štátov sa vyzývajú, aby zvážili tieto opatrenia:

II.B.1. Zaviesť legislatívne opatrenia, ktoré definujú a kriminalizujú prípady sexistických nenávistných prejavov a sú použiteľné na všetky médiá, ako aj postupy oznamovania a zodpovedajúce sankcie. Pre všetky médiá vrátane internetu a nových médií by mali byť tiež podporované aktívnejšie postupy odhaľovania a oznamovania sexistických nenávistných výrokov.

II.B.2. Zaviesť a presadzovať programy (vrátane softvéru) pre deti, mladých ľudí, rodičov a osoby zapojené do oblasti vzdelávania, ktoré deťom pomôžu v oblasti mediálnej gramotnosti v záujme bezpečného a kritického využívania digitálnych médií a vhodného digitálneho správania. Táto

činnosť by mala byť vykonávaná prostredníctvom školských osnov a vypracovania príručiek a informačných brožúr o tom, čo predstavuje sexistické správanie, zdieľanie nežiaducich materiálov na internete a adekvátne reakcie, vrátane rodovo citlivých informácií o bezpečnosti na internete. Zabezpečiť širokú distribúciu týchto materiálov.

II.B.3. Vypracovať informačné podklady a kampane na zvyšovanie povedomia o sexistickom zneužívaní sociálnych médií, o hrozbách v internetovom prostredí a o situáciách, ktorým čelia deti a mladí ľudia (napr. vydieranie, žiadosti o peniaze alebo nežiaduce zverejňovanie intímnych fotografií), s praktickou pomocou týkajúcou sa spôsobov prevencie a reakcie na takéto situácie.

II.B.4. Vykonávať na širšiu verejnosť zamerané kampane o nebezpečenstvách, príležitostiach, právach a povinnostiach spojených s používaním nových médií.

II.B.5. Zriadiť online zdroje poskytujúce odborné rady, ako sa vysporiadať s online sexizmom vrátane postupov pre rýchle oznamovanie/odstránenie škodlivého alebo nežiaduceho materiálu.

II.B.6. Vykonávať pravidelné štúdie a zhromažďovať podľa pohlavia a veku členené údaje o kybersexizme a kyberšikane a prípadne zdieľať výsledky.

II.B.7. Začleniť hľadisko rodovej rovnosti do všetkých politík, programov a výskumu vo vzťahu k umelej inteligencii, aby sa predišlo potenciálnym rizikám technológie, ktorá by zachovávala sexizmus a rodové stereotypy, a skúmať, ako by umelá inteligencia mohla prispieť k odstráneniu rodových rozdielov a sexizmu. To zahŕňa opatrenia na zvýšenie účasti žien a dievčat v oblasti informácií a technológií v postavení študentiek, odborníčov a osôb s rozhodovacou právomocou. Tvorba dátovo riadených nástrojov a algoritmov by mala zohľadňovať rodovú dynamiku. Mala by sa zlepšiť transparentnosť v týchto otázkach a zvýšiť povedomie o potenciálnom rodovom skreslení veľkých dát; mali by byť ponúknuté riešenia na zlepšenie zodpovednosti.

II.C. Médiá, reklama a iné komunikačné produkty a služby

Sexizmus v médiách – elektronických, tlačených, vizuálnych a zvukových – prispieva k prostrediu, ktoré toleruje a zľahčuje „každodenný“ sexizmus. Prejavuje sa v týchto podobách:

- sexuálne, sexualizované a rasovo zafarbené zobrazenie a objektivizácia žien, mužov, dievčat a chlapcov, a to aj v reklame, filmoch, televízii, videohrách a pornografických materiáloch;
- hanlivé alebo zľahčujúce správy komentujúce vzhľad, oblečenie a správanie žien namiesto vyváženej a informovanej diskusii o ich názoroch a postojoch;
- správy a obrazové materiály znázorňujúce ženy a mužov v stereotypných rolách v rodine a komunite;
- reprodukovanie a zachovávanie rodových stereotypov vo vzťahu k obetiam rodovo podmieneného násillia;

- nevyvážené zastúpenie a nedostatočne zmysluplná účasť žien v rôznych profesijných a informatívnych rolách (odborníčky, komentátorky), najmä s ohľadom na ženy z menšinového prostredia.⁸

Vlády členských štátov sa vyzývajú, aby zvažili tieto opatrenia:

II.C.1. Zaviesť právne predpisy zakazujúce sexizmus v médiách a reklame a podporovať monitorovanie a presadzovanie takýchto opatrení.

II.C.2. Presadzovať začlenenie výrazov vyjadrujúcich sexizmus do právnych predpisov týkajúcich sa hanobenia.

II.C.3. Naliehavo požadovať a podporovať účasť odvetvia informačných a komunikačných technológií, médií a reklamy pri príprave, prijímaní a vykonávaní samoregulačných politík a mechanizmov na odstránenie sexizmu vrátane sexistických nenávisťných výrokov v každom odvetví.

II.C.4. Podporovať rolu médií a reklamných organizácií v monitorovaní a riešení otázky sexizmu.

II.C.5. Podporovať zriadenie inštitúcie, ktorá bude spôsobilá prijímať, analyzovať a posudzovať sťažnosti týkajúce sa sexizmu v médiách a v reklame a bude mať právomoc požadovať, aby bol stiahnutý alebo upravený sexistický obsah alebo reklama.

II.C.6. Povzbudzovať príslušné subjekty, napríklad komisie pre rodovú rovnosť alebo národné inštitúcie pre ľudské práva, aby zaviedli stratégie vzdelávania a odbornej prípravy a nástroje pre novinárov a novinárky a ďalších odborníkov a odborníčky v oblasti médií a komunikácie, ktoré sa budú zaoberať rozpoznávaním sexizmu, spôsobmi, ako presadzovať pozitívne a nestereotypne zobrazovanie žien a mužov v médiách a v reklame a ako podporovať rodovo citlivú komunikáciu. Pre tieto dodatočné činnosti by mali byť zabezpečené dostatočné zdroje.

II.C.7. Podporovať výskum výskytu a vplyvu sexistických zobrazení žien a dievčat v médiách a pornografických materiáloch, miery, v akej zhoršujú rodovú nerovnosť a násilie na ženách a dievčatách, a tiež výskum ich vplyvu na fyzické, sexuálne a psychické zdravie žien. Vyčleniť prostriedky na financovanie účinných komunikačných a povedomie zvyšujúcich kampaní týkajúcich sa súvislostí medzi sexizmom, nedostatočnou rodovou rovnosťou a násilím na ženách a dievčatách; a podporovať pozitívne a nestereotypné zobrazovanie žien a mužov v médiách a reklame.

II.C.8. Povzbudzovať rovnakú účasť žien a mužov na rozhodovacích pozíciách v médiách a pri vytváraní obsahu a vytváranie databáz odborníčok na všetky témy.

⁸ Pozri zistenia a odporúčania konferencie Rady Európy Médiá a obraz žien (Amsterdam, 4. – 5. júla 2013). Pozri správu z konferencie na stránke <https://rm.coe.int/1680590fb8>

II.C.9. Prijat' pozitivne opatrenia na dosiahnutie excelentnosti a vedúceho postavenia pri presadzovaní vyváženého zastúpenia žien a mužov, ako je bodový systém, ktorý pridieľuje dodatočné financovanie médií za produkciu rodovo citlivého obsahu.

II.C.10. Podporovať presadzovanie pozitívneho zobrazovania žien ako aktívnych účastníčok spoločenského, ekonomického a politického života a pozitívnych zobrazovaní mužov v netradičných rolách, napríklad opatrovateľov. Poskytovať stimuly alebo odmeny za osvedčené postupy, napríklad prostredníctvom verejného financovania.

II.C.11. Podporovať a presadzovať osvedčené postupy prostredníctvom dialógu a rozvoja sietí a partnerstiev medzi zainteresovanými stranami v oblasti médií s cieľom ďalej bojovať proti sexizmu a rodovým stereotypom v tomto odvetví.

II.C.12. Podporovať projekty zamerané na viacnásobnú a intersekcionálnu diskrimináciu žien v zraniteľných postaveniach. Zaviesť stimuly pre médiá na podporu pozitívneho obrazu žien z prostredia etnických menšín a/alebo migrácie.

II.D. Pracovisko

Sexizmus na pracovisku má mnoho podôb a vyskytuje sa vo verejnom aj súkromnom sektore. Prejavuje sa prostredníctvom sexistických poznámok a správania zameraného na zamestnankyňu alebo zamestnanca alebo skupinu zamestnancov alebo zamestnankýň. Sexizmus na pracovisku okrem iného zahŕňa hanlivé poznámky, objektivizáciu, sexistický humor alebo vtipy, prehnane familiárne poznámky, umlčovanie alebo ignorovanie ľudí, neopodstatnené komentáre k oblečeniu a fyzickému vzhľadu, sexistickú reč tela, nedostatok rešpektu a maskulínne praktiky, ktoré zastrašujú alebo vylučujú ženy a uprednostňujú mužov.⁹ Tým je narušená rovnosť a dôstojnosť pri práci.¹⁰

Sexistické domnienky založené na tradičných rodových rolách môžu vyústiť do presvedčenia, že ženy ako matky alebo potenciálne matky či opatrovateľky sú menej spoľahlivé ako kolegyne a zamestnankyne. Môžu však existovať aj nepriateľské postoje voči matkám, ktoré nezostávajú doma, alebo môžu byť tieto ženy vylúčené z dôležitých príležitostí na kariérny postup a v dôsledku toho aj na rozvoj svojho profesného života. To prispieva k tzv. sklenenému stropu, ktorý

⁹ Vyššia rada pre profesionálnu rovnosť medzi mužmi a ženami (2016), „Kit to act against sexism – Three tools for the world of work“ (*Pomôcka na boj proti sexizmu – tri nástroje pre svet práce*), k dispozícii na stránke <https://rm.coe.int/16806fbc1e>

¹⁰ Čl. 26 ods. 2 Európskej sociálnej charty (revidované znenie) stanovuje zmluvným stranám povinnosť „propagovať povedomie a informovanosť o formách opakovaného zavrnutiahodného alebo výrazne negatívneho a hrubého konania namiereného proti jednotlivým pracovníkom a pracovníčkam na pracovisku alebo v súvislosti s prácou, podporovať predchádzanie takémuto správaniu a prijat' všetky príslušné opatrenia na ochranu pracovníkov a pracovníčok pred takýmto správaním“.

obmedzuje možnosti kariérneho postupu žien. Uvedené domnienky môžu mať tiež za následok sexistické poznámky voči mužom, ktorí prevezmú opatrovateľské povinnosti.

Niektoré pracovné prostredia sa vyznačujú mimoriadnou dominanciou mužov, čo znamená vysoké riziko podpory kultúry sexizmu. Okrem toho môžu byť sexizmu obzvlášť vystavené ženy, ktoré zastávajú rozhodovacie funkcie alebo sú vnímané ako osoby, ktoré ohrozujú inštitucionálnu hierarchiu ovládanú mužmi. Podobne môžu muži zažívať sexizmus na pracoviskách, kde dominujú ženy, alebo ak vykonávajú typicky „ženské“ zamestnania.

Vlády členských štátov sa vyzývajú, aby zvažili tieto opatrenia:

II.D.1. Preskúmať pracovnoprávne predpisy s cieľom zakázať sexizmus a sexistické správanie pri práci a presadzovať osvedčené postupy, ako je analýza rizík, opatrenia na zmiernenie a riadenie rizík, mechanizmy na vybavovanie sťažností, opravné prostriedky pre obeť a disciplinárne opatrenia v občianskoprávnom alebo správnom konaní.

II.D.2. Povzbudzovať a podporovať systematické preskúvanie pravidiel, opatrení a predpisov v zariadeniach verejného a súkromného sektora s cieľom prijať vhodné kódexy správania, ktoré budú zahŕňať mechanizmy vybavovania sťažností a disciplinárne opatrenia týkajúce sa sexizmu a sexistického správania. To by malo tiež zahŕňať intersekciónálne formy sexizmu, napríklad vzťahujúce sa k imigrantskému statusu alebo zdravotného postihnutia.

II.D.3. Podporovať nezávislé profesie, profesijné organizácie a odborové zväzy, aby v rámci svojich organizácií pristúpili k boju proti sexizmu, a to aj v rámci svojich vnútorných pravidiel.

II.D.4. Navrhnuť a všeobecne prístupníť súbor nástrojov na boj proti sexizmu, vrátane príslušných legislatívnych ustanovení a vysvetlení inštitucionálnych prínosov odstránenia sexizmu a príkladov sexistických činov a osvedčených postupov na odstraňovanie sexizmu. Zamestnávateľia a manažéri, zástupcovia odborov a ďalší relevantní pracovníci by mali byť upozornení na svoju povinnosť odstraňovať sexizmus na pracovisku a na opravné prostriedky, ktoré majú obeť k dispozícii.

II.D.5. Naliehavo požadovať záväzok najvyššej úrovne (vo verejnom aj súkromnom sektore) na presadzovanie inštitucionálnej kultúry, ktorá odmieta sexizmus na pracovisku, napríklad vypracovaním politik rovnosti, vnútorných smerníc a kampaní o rôznych formách sexizmu a kritickým rozborom stereotypov, zvýšením počtu žien na rozhodovacích pozíciách a prelomením skleneného stropu, a to vrátane dočasných vyrovnávajúcich opatrení, ako sú ciele a kvóty.

II.D.6. Naliehať prijatie záväzkov od najvyšších úrovní (vo verejnom aj súkromnom sektore) na presadzovanie povedomia, informovanosti a prevencie v oblasti sexistického správania a prijať všetky vhodné opatrenia na ochranu pracovníčok a pracovníkov pred takýmto konaním.

II.E. Verejný sektor

Sexizmus vo verejnom sektore a uplatňovanie rodových stereotypov môže viesť k odmietaniu verejných služieb a k nerovnému prístupu k zdrojom. Ženy pracujúce vo verejnom sektore, vrátane tých, ktoré boli do funkcie zvolené alebo sú členkami rozhodovacích orgánov, a to na všetkých úrovniach, často v dôsledku sexizmu a sexistického správania čelia problémom súvisiacim s ich dôstojnosťou, legitimitou a autoritou.¹¹

Vlády členských štátov sa vyzývajú, aby zvážili tieto opatrenia:

II.E.1. Zahrnúť ustanovenia proti sexizmu a sexistickému správaniu a vyjadrovaniu do interných kódexov správania a predpisov, s príslušnými sankciami pre osoby pracujúce vo verejnom sektore vrátane volených zhromaždení.

II.E.2. Podporovať iniciatívy a vyšetrovania vykonávané poslancami a poslankyňami parlamentu, organizáciami občianskej spoločnosti, odborovými organizáciami alebo aktivistkami a aktivistami s cieľom riešiť sexizmus vo verejnej sfére.

II.E.3. Presadzovať začleňovanie ustanovení o rodovej rovnosti do platného právneho rámca ako osvedčený postup v oblasti výberových konaní/verejného obstarávania.

II.E.4. Zabezpečiť školenia zamestnancov a zamestnankýň vo verejnom sektore na tému významu nesexistického správania pri práci s verejnosťou a s kolegyňami a kolegami na pracovisku. Toto školenie by malo zahŕňať definíciu sexizmu, jeho rôzne prejavy, spôsoby kritického rozboru rodových stereotypov a predsudkov a reakcie na tieto javy.

II.E.5. Informovať príjemcov verejných služieb o ich právach ochrany pred sexistickým správaním, napríklad prostredníctvom kampaní na zvýšenie povedomie a konkrétnych mechanizmov na oznamovania, riešenie a mediáciu prípadných problémov.

II.E.6. Podporovať posilňovanie a zavádzanie interných disciplinárnych opatrení v prípadoch sexizmu vo verejnom sektore a vo všetkých rozhodovacích a politických orgánoch, napríklad prostredníctvom obmedzenia alebo pozastavenia výkonu činnosti a finančných prostriedkov alebo prostredníctvom finančných sankcií

¹¹ Napríklad podľa štúdie Medziparlamentnej únie a Parlamentného zhromaždenia Rady Európy, ktorá bola vykonaná v roku 2018, 85 % opýtaných poslankýň v parlamente zažilo psychické násilie; poslankyne mladšie ako 40 rokov boli obťažované častejšie; parlamentné zamestnankyne boli vystavené väčšiemu sexuálnemu násiliu ako poslankyne a väčšina parlamentov nemala mechanizmy, ktoré by ženám umožnili upozorniť na tieto skúsenosti.

Medziparlamentná únia a Parlamentné zhromaždenie Rady Európy (2018), „Sexism, harassment and violence against women in parliaments in Europe“ (*Sexizmus, obťažovanie a násilie na ženách v parlamentoch v Európe*), k dispozícii na stránke www.ipu.org/resources/publications/reports/2018-10/sexism-harassment-and-violence-against-women-in-parliaments-in-europe

II.F. Sektor spravodlivosti

Sexizmus a rodové stereotypy v rámci systémov občianskeho, správneho a trestného súdnictva a orgánov činných v trestnom konaní sú prekážkami výkonu spravodlivosti. Môžu viesť k tomu, že osoby s rozhodovacou právomocou budú robiť nesprávne informované alebo diskriminačné rozsudky založené skôr na predpojatých presvedčeniach a predsudkoch než na relevantných skutočnostiach.¹²

Vlády členských štátov sa vyzývajú, aby zväžili tieto opatrenia:

II.F.1. S náležitým ohľadom na nezávislosť súdnictva zabezpečiť pravidelnú a primeranú odbornú prípravu všetkých sudcov a sudkýň a súdnych úradníkov a úradníčok zameranú na ľudské práva a rodovú rovnosť a na ujmu spôsobenú rodovými predsudkami a stereotypmi a používaním sexistického jazyka, najmä v prípadoch násilia na ženách a dievčatách.¹³

II.F.2. Zabezpečiť odbornú prípravu pracovníkov a pracovníčok orgánov činných v trestnom konaní zameranú na oblasť sexizmu, kybersexizmu, sexistických nenávisťných prejavov a násilia na ženách; zjednodušiť oznamovanie takéhoto správania polícii a posilniť právomoci polície na zaistenie a zabezpečenie dôkazov o online zneužívaní.

II.F.3. Povzbudzovať vnútroštátne a medzinárodné súdy a tribunály, aby vnímavo pristupovali k zásahom tretích strán a odborným názorom na neznáme témy, ako sú sexizmus a rodové stereotypy.

II.F.4. Zabezpečiť, aby systémy oznamovania porušení práva a prístup k vymáhaniu práva boli bezpečné, dostupné a vhodné; zmierniť finančné náklady alebo iné odrádzajúce faktory, ktoré obetiam bránia oznamovať alebo riešiť prípady na zodpovedajúcich fórach. Podniknúť kroky na riešenie rizika reviktimizácie.

II.F.5. Povzbudiť právnické profesijné organizácie, aby organizovali verejné prednášky a ďalšie podujatia s cieľom zvýšiť povedomie právnikov a právničiek a ďalších zainteresovaných subjektov o sexizme a rodových stereotypoch v súdnictve.

¹² „Council of Europe Plan of Action on Strengthening Judicial Independence and Impartiality“ (*Akčný plán Rady Európy na posilnenie nezávislosti a nestrannosti súdnictva*) (CM(2016)36-final), „je potrebné vynaložiť maximálne úsilie na boj s rodovými stereotypmi v súdnictve samotnom“ (opatrenie 2.4); Úrad vysokého komisára OSN pre ľudské práva, „Odstránenie stereotypov v súdnictve – rovnaký prístup žien k spravodlivosti v prípadoch rodovo podmieneného násilia“, 9. júna 2014.

¹³ Pozri Rada Európy (2017), „Manual for Judges and Prosecutors on Ensuring Women’s Access to Justice“ (Príručka pre sudcov a prokurátorov o zabezpečení prístupu žien k spravodlivosti), ktorá je k dispozícii na stránke <https://rm.coe.int/training-manual-women-access-to-justice/16808d78c5>

II.G. Vzdelávacie inštitúcie

Sexistické odkazy formujú našu spoločnosť a sú naplňované a reprodukované aj v rámci vzdelávacích systémov, ktoré by proti nim mali vystupovať. Deti a mladí ľudia si osvojujú rodové stereotypy prostredníctvom učebných osnov, výukových materiálov, správania a jazyka.¹⁴ Sexizmus môže byť zakorenený v kultúre vzdelávacích zariadení na všetkých úrovniach, od predškolských zariadení až po vysokoškolské inštitúcie. Môže mať mnoho podôb, ku ktorým patrí napríklad tolerancia a zľahčovanie sexistických zobrazení, jazyka a výrazov; intolerancia voči správaniu nezodpovedajúcemu tradičnému rodovému poňatiu; neriešenie podvedomých predsudkov zo strany zamestnancov a zamestnankýň a študentov a študentiek; chýbajúce alebo nevhodné mechanizmy vybavovania sťažností a evidencie; chýbajúce sankcie za sexuálne obťažovanie, aj zo strany ostatných študentov a študentiek. Tieto zakorenené formy sexizmu môžu ovplyvniť následné voľby v oblasti vzdelávania, kariéry a životného štýlu. Štáty sú tiež povinné zabezpečiť zodpovednosť súkromných inštitúcií za ich činnosť a nemali by existovať žiadne výnimky pre inštitúcie náboženského vzdelávania.

Vlády členských štátov sa vyzývajú, aby zvažili tieto opatrenia:

II.G.1. Plne implementovať ustanovenia odporúčania Výboru ministrov CM/Rec(2007)13 pre členské štáty týkajúce sa uplatňovania rodového hľadiska vo vzdelávaní.

II.G.2. Zabezpečiť začlenenie otázky rodovej rovnosti a nediskriminácie a odstránenia sexizmu a sexistického správania do všetkých aspektov vzdelávacieho procesu vrátane mechanizmov a usmernení na oznamovanie a evidovanie incidentov a reakcie na ne.

II.G.3. Realizovať a/alebo podporovať preventívne kampane týkajúce sa sexizmu a sexistického správania vo vzdelávacích zariadeniach a zabezpečiť nulovú toleranciu voči týmto javom vrátane rodových stereotypov a šikanovania, kyberšikany, sexistických urážok a rodovo podmieneného násillia.

II.G.4. Organizovať podujatia, a to aj prostredníctvom štátnych orgánov, ktoré sa budú zaoberať problematikou rodovej rovnosti a spôsobmi prevencie a boja proti sexizmu, rodovým stereotypom a podvedomým rodovým predsudkom vo všetkých vzdelávacích zariadeniach

II.G.5. Začleniť hľadisko rodovej rovnosti do všetkých aspektov kurzov prípravného a priebežného vzdelávania učiteľov a do kurzov pre vedúcich pracovníkov škôl.

Pokiaľ ide o metodiku výučby, nástroje výučby a učebné osnovy:

¹⁴ Pozri závery a odporúčania konferencie Rady Európy „Combating gender stereotypes in and through education“ (*Boj proti rodovým stereotypom vo vzdelávaní a prostredníctvom vzdelávania*) (Helsinki, 9. – 10. októbra 2014). Pozri správu z konferencie na stránke <https://rm.coe.int/1680590fb8>

II.G.6. Vypracovať usmernenia, ktoré zabezpečia začlenenie metodiky a výučbových nástrojov zameraných na rodovú rovnosť, nediskrimináciu a ľudské práva do učebných osnov na všetkých úrovniach vzdelávania vo verejnom aj súkromnom sektore a od raného detstva. To zahŕňa aj vzdelávanie v oblasti súkromného života, ktoré má deti povzbudiť k tomu, aby boli sebestačné a zvýšili zodpovednosť vo svojich vzťahoch a správaní – a to vrátane vyžadovania súhlasu a rešpektovania osobných hraníc. Učebné osnovy by mali obsahovať veku zodpovedajúce, na dôkazoch založené a vedecky presné a komplexné sexuálne výchova dievčat a chlapcov. Učebné osnovy by mali tiež zahŕňať intersekcionálne formy sexizmu, napríklad z dôvodu statusu migrácie alebo zdravotného postihnutia.

II.G.7. Podporovať vznik internetovej stránky so zdrojmi, osvedčenými postupmi a výučbovými/študijnými materiálmi a vytvorenie príručky pre školiteľov, učiteľov a inšpektorov, ktorá by pomohla odhaľovať a odstraňovať rodové stereotypy vo vzdelávacích materiáloch.

II.G.8. Podporovať špeciálne programy a kariérne poradenstvo, ktoré podporia študentov a študentky pri voľbe štúdia a kariéry a nebudú založené na rodových stereotypoch, vrátane školenia zamestnancov a zamestnankýň na tému rodových stereotypov a podvedomých predsudkov.

II.H. Kultúra a šport

Sexizmus sa prejavuje v mnohých aspektoch kultúrneho života, najmä prostredníctvom všadeprítomnosti rodových stereotypov. Podľa Medzinárodného výboru OSN pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva zahŕňa kultúrny život spôsoby života, jazyk, ústnu a písanú literatúru, hudbu a piesne, neverbálnu komunikáciu, náboženské systémy alebo systémy viery, obrady a ceremónie, šport a hry, výrobné metódy a technológie, prírodné a umelé prostredie, potraviny, odevy a príbytky, umenie, zvyky a tradície. Umenie a kultúra sú základnými prvkami, ktoré formujú postoje a rodové roly, a preto má riešenie otázky sexizmu v týchto oblastiach zásadný význam. Okrem toho podľa Istanbulskeho dohovoru sa kultúra, náboženstvo, zvyklosti alebo tradície nesmú považovať za prvky ospravedlňujúce násilie na ženách a dievčatách.

K problémom, ktoré je potrebné riešiť v športovom živote, patria sexistické postoje médií, športových organizácií, trénerov, vedúcich osobností v oblasti športu, športovcov atď.; sexistické zobrazovanie žien v športe, znevažovanie športových úspechov žien ich zobrazovaním v stereotypných rolách alebo znižovaním významu ich športu; a sexizmus a sexistické nenávistné prejavy pri športových podujatiach.

Vlády členských štátov sa vyzývajú, aby zväžili tieto opatrenia:

II.H.1. Vytvoriť a presadzovať nástroje na boj proti sexizmu v kultúrnom a športovom odvetví, napríklad vzdelávacie materiály alebo nástroje týkajúce sa rodovo citlivého jazyka a komunikácie.

II.H.2. Znovu potvrdiť a realizovať odporúčanie Výboru ministrov CM/Rec(2015)2 pre členské štáty týkajúce sa uplatňovania rodového hľadiska v športe a odporúčanie Výboru ministrov CM/Rec(2017)9 pre členské štáty týkajúce sa rodovej rovnosti v audiovizuálnom sektore.

II.H.3. Povzbudiť popredné osobnosti v oblasti kultúry a športu k náprave sexistických predsudkov alebo odsudzovaniu sexistických nenávistných prejavov.

II.H.4. Naliehavo požadovať, aby športové federácie a združenia a kultúrne inštitúcie na všetkých úrovniach vypracovali kódexy správania, ktoré budú predchádzať sexizmu a sexistickému správaniu a mali by obsahovať ustanovenia o disciplinárnych opatreniach. Podporovať nulovú toleranciu voči sexizmu a rodovým nenávisným prejavom pri kultúrnych a športových podujatiach.

II.H.5. Naliehavo požadovať, aby športové a kultúrne odvetvia na všetkých úrovniach prijali konkrétne kroky na podporu rodovej rovnosti a nestereotypného zobrazovania žien a mužov, dievčat a chlapcov.

II.H.6. Podporovať vysielanie a mediálne pokrytie kultúrnych a športových podujatí žien zodpovedajúce mediálnemu pokrytiu obdobných podujatí mužov, najmä zo strany verejných médií, a verejne oslavovať úspechy žien.¹⁵ Zviditeľniť a propagovať pozitívne vzory rol žien a mužov, dievčat a chlapcov, ktorí vykonávajú tie druhy športov, v ktorých sú nedostatočne zastúpení.

II.I. Súkromná sféra

Sexizmus v rodine môže prispieť k posilneniu stereotypných rolí, zhoršenému postaveniu žien, nízkej sebaúcte a cyklu násilia na ženách a dievčatách. Môže tiež ovplyvniť životné a kariérne rozhodnutia. Hoci tradičné rodové roly v rodine (muži ako živitelia rodiny, ženy vykonávajúce domáce práce) sa vo všeobecnosti menia, pretože viac žien začalo vykonávať platenú prácu, faktory, ktoré prispievajú k zmene naprieč rodinami a štátmi, sa veľmi rôznia. Sexistické správanie zostáva v medziľudských vzťahoch veľmi rozšírené a ženy naďalej vykonávajú oveľa viac neplatennej práce v domácnosti ako muži.

Článok 16 Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien požaduje, aby štáty, ktoré sú zmluvnými stranami dohovoru, prijali primerané opatrenia na zabezpečenie rovnosti žien a mužov v rodine.¹⁶ Potreba prijať opatrenia v súkromnej sfére je posilnená aj súvislosťou medzi sexizmom a prevenciou násilia na ženách a dievčatách.

¹⁵ Napríklad internetová stránka „This Girl Can“, ktorá je oslavou aktívnych žien (www.thisgirlcan.co.uk/).

¹⁶ Ustanovenie čl. 2 písm. e) Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien ďalej požaduje, aby štáty prijali „všetky príslušné opatrenia na odstránenie diskriminácie žien akoukoľvek osobou, organizáciou alebo podnikom“.

Pre riešenie sexizmu v súkromnej sfére sú osobitne dôležité vyššie odporúčané opatrenia, najmä tie, ktoré sa týkajú jazyka a zvyšovania povedomia, ako aj tie, ktoré sa týkajú sektoru médií, vzdelávania a kultúry.

Sankcie za sexizmus v rodine sú však neprimerané, ak dané správanie nedosiahne prah trestnej činnosti, ako je fyzické, psychické alebo ekonomické násilie na ženách.

Vlády členských štátov sa vyzývajú, aby zvažili tieto opatrenia:

II.I.1. Zaviesť opatrenia týkajúce sa zosúladenia súkromného a pracovného života vrátane platenej materskej a otcovskej dovolenky, platenej rodičovskej dovolenky pre ženy a mužov, všeobecného prístupu ku kvalitným a cenovo dostupným službám starostlivosti o deti a iným sociálnym službám a flexibilným režimom pracovnej doby pre ženy aj mužov. Zlepšiť prístup k službám starostlivosti o staršie a iné závislé osoby. Usporiadať kampane na podporu rovnakého rozdelenia zodpovednosti za domácnosť a starostlivosť medzi ženami a mužmi.

II.I.2. Presadzovať politiky a opatrenia na podporu pozitívneho rodičovstva, ktoré zaručia rovnaké príležitosti pre deti bez ohľadu na ich pohlavie, postavenie, schopnosti alebo rodinnú situáciu. Pozitívnym rodičovstvom sa rozumie rodičovské správanie založené na najlepších záujmoch opatrovaného dieťaťa, bez rodových stereotypov a násilia, ktoré posilňuje postavenie dieťaťa a poskytuje dieťaťu vedenie a uznanie, ktoré zahŕňa stanovenie hraníc umožňujúcich maximálny rozvoj dieťaťa.

II.I.3. Zaviesť opatrenia a nástroje zlepšujúce zručnosti rodičov pri riešení problému kybersexizmu a internetovej pornografie.

II.I.4. Podporovať odbornú prípravu v oblasti rozpoznávania a riešenia sexizmu a sexistického správania v rámci profesijných kurzov pre osoby, ktoré sa zaoberajú rodinnými a medziľudskými vzťahmi, napríklad pre a pracovníčky a pracovníkov sociálnych služieb vrátane materských centier a zariadení starostlivosti o deti.

III. Podávanie správ a evaluácia

Toto Odporúčanie žiada členské štáty, aby monitorovali pokrok v jeho vykonávaní a informovali príslušný riadiaci výbor (príslušné riadiace výbory) o prijatých opatreniach a dosiahnutom pokroku.

Podávanie správ by malo byť pravidelné a správy by mali obsahovať informácie o týchto témach:

- právne a politické rámce, opatrenia a osvedčené postupy, ktoré sa týkajú sexizmu, sexistického správania, rodových stereotypov a sexistických nenávistných výrokov, najmä vo verejnom priestore, na internete a v médiách, na pracovisku, vo verejnom sektore, v sektoroch spravodlivosti, vzdelávania, športu a kultúry; a v súkromnej sfére, vrátane

nástrojov na oznamovanie sexistického správania, ako aj disciplinárnych postupov a sankcií;

- všetky komplexné politiky alebo politiky v rámci národnej stratégie pre rodovú rovnosť prijaté s cieľom odstrániť sexizmus a sexistické správanie, vrátane definícií, ukazovateľov, vnútroštátnych mechanizmov monitorovania a evaluácie;
- činnosť akéhokoľvek koordinačného orgánu zriadeného alebo určeného na to, aby monitoroval jeho vykonávanie na vnútroštátnej úrovni;
- vykonávaný a podporovaný výskum, ktorý má poskytnúť údaje o výskyte a dôsledkoch sexizmu a sexistického správania vo vybraných oblastiach, ako aj výsledky takýchto výskumov;
- vnútroštátne opatrenia na zvyšovanie povedomia a kampane realizované na všetkých úrovniach, vrátane médií, prostredníctvom ktorých sa opatrenia a kampane vykonávali.